

ANMELDELSER

ALAN R.H. BAKER & GIDEON BIGER (eds.): *Ideology and Landscape in Historical Perspective*. Cambridge Studies in Historical Geography 18. Cambridge University Press 1992. 357 sider, illustreret. ISBN 0-521-41032-0 hardback, pris £35.00 eller 59.95 US\$.

Dette er et særligt godt eksempel på, at bøger, der består af ufordøjede conferencepapers, ofte mangler sammenhæng. Bogen indeholder en række indlæg præsenteret ved *The Seventh International Conference of Historical Geographers*. Fællesnævneren for bogen er altså, at der er tale om en kreds af historiske geografer, der jævnligt mødes forskellige steder i verden. Nogle af forfatterne har brugt anledningen til at præsentere foreliggende materiale om Israel, mens andre synes at være inspireret af amerikaneren D.W. Meinigs oplæg fra et historisk geografisk møde ti år tidligere, hvor han foreslog, at geografer skulle beskæftige sig med den geografiske analyse af imperialistisk ekspansion. Dette er ikke mindst tilfældet, hvad angår Meinigs eget indlæg, „*Territorial strategies applied to captive peoples*“, der er en sviende kritik af USAs imperialistiske ekspansion overfor indianerne og mexikanerne. En lignende tilgang til det israelske stof ville have været nærliggende, men den israelske medredaktør, Gideon Bigers, har valgt at se på de mere „constructive aspects of the imperial power“ (s. 174) i sin analyse af „*British Palestine, 1918-1929*“. Han har derfor analyseret koloniseringsprocessen ud fra kolonisatorernes synspunkt i stedet for at anskue den som et eksempel på imperialistisk dominans over dem, hvis land er blevet koloniseret. De fleste andre indlæg anlægger en lignende synsvinkel på koloniseringen og dens kultur forskellige steder i verden så som Virginia, Dutch South Africa og Canada. Der er få indlæg, der egentlig beskæftiger sig med konferencens og bogtitlens officielle emne, selv om det er de

færreste bidragydere, der ligefrem skriver, „this chapter is not concerned with landscape“ (s. 230), som B. S. Osborne gør det i sin artikel om skabelsen af den canadiske nationalidentitet. De fleste giver emnet nogle pæne ord med på vejen i indledningen, og måske i afslutningen. Det er egentlig synd, at de ikke gør mere ud af det, for det ideologiske landskab er et oplagt emne, når man beskæftiger sig med imperialismen og kolonisering. Indtrykket af, at bidragyderne, inklusive redaktørerne, ikke har et særligt afklaret forhold til emnet, bekræftes af en af de få forfattere, der faktisk beskæftiger sig med det, nemlig Hans-Jürgen Nitz. Han foreslår høfligt, men bestemt, at medforfatterne med fordel kunne have forberedt sig lidt hjemmefra rent begrebsteoretisk indenfor „sociology/philosophy...to make the respective studies easier to compare“ (s. 107-8). Det er netop manglen på sammenhæng, artiklerne imellem, især i forhold til titlen, der gør bogen svær at anmelde.

Bogens titel skyldes sikkert interessen for udgivelser om landskab og ideologi ved Cambridge Universitetets serie i historisk geografi, hvor bogen er blevet publiceret. Det er iøvrigt A. Baker, der står for denne serie. Men der er væsentlig forskel på bøger, der bliver til gennem en bevidst udvælgelse af forfattere, der længe har forsket i et bestemt emne, og så bøger, der skabes, når forskellige fagfolk bliver bedt om at tilpasse deres forskelligartede forskningsspecialer til et bestemt emne. I sidste tilfælde vil man forvente, at kun få vil være i stand til at gå i dybden med emnet. Der er derfor også nogle, der rent faktisk har skrevet om bogens officielle emne. En af dem er førnævnte Nitz, der beskæftiger sig med byplanlægning som udtryk for politisk/religiøs ideologi i opbygningen af imperier i middelalderens Indien. En anden er R. Kark, hvis artikel „*Land-God-Man: Concepts of land ownership in traditional cultures in Eretz-Israel*“ hovedsagelig beskæftiger sig med de zionistiske

kolonisters ideologi og ikke med de koloniserede palæstinenserers ideologier, som titlen måske kunne forlede en til at tro. Endelig kan nævnes R. Gerlach, hvis artikel „*A contrast of Old World ideology: Germans and Scotch-Irish in the Ozarks*“ bruger landskabet som nøgle til forståelse af bagvedliggende kulturelle normer.

Bogen kan ellers anbefales til alle, der gerne vil følge med i det sidste nye fra *the International Conference of Historical Geographers*. Hvis man er optaget af denne subdisciplins faglige udvikling, giver denne bog en pejling. For andre er bogen nok af marginal interesse.

Kenneth R. Olwig
NORDPLAN

Nordiska institutet för samhällsplanering
Stockholm

MARCUS BANKS: *Organizing Jainism in India and England*. Oxford Studies in Social and Cultural Anthropology. Oxford: Clarendon Press 1992. 264 sider, illustreret. ISBN 0-19-827388-6 hardback, pris £35.00.

Jainismen opstod på omtrent samme sted og tid som buddismen. Hvor buddismen senere spredtes over store dele af Asien videreførtes jainismen som en endog meget lille verdensreligion koncentreret i det vestlige Indien, specielt i Guajarat. I de sidste hundrede år har mange jain'er forladt deres landsbyer og byer med kurs mod Ahmedabad og Bombay og senere mod Uganda, Kenya og Tanzania, hvor de sammen med andre entreprenører fra det vestlige Indien ret hurtigt befæstede sig økonomisk. Fire år efter at Kenya blev uafhængigt, følte mange „asiater“ sig truet til at forlade dette land, og i 1972 blev „asiaterne“ drevet ud af Uganda. Mange bor nu i London og Manchester, mens en gruppe af de mindre velbædte har bosat sig i Leicester.

I 1982-1983 udførte Marcus Banks et sytten måneder langt feltarbejde blandt jain'er i Leicester og på eksplicit opfordring af sine informanter dér, i byen Jamnagar i Guajarat. Det er der kommet flere artikler ud af og nu også en smukt produceret og gennemarbejdet bog illustreret med Banks egne fotografier.

Bogen falder i to dele, „India“ og „England“, kædet sammen af kapitlet „*In and Out of Africa*“. I hvert af disse miljøer beskriver

Banks jain'ernes „organisering“ af deres trosamfund med fokus på de interne brudlinjer snarere end på forholdet til det omgivende samfund. Jamnagar bebos af et mindre antal jain-kaster eller „divisions“, hvoraf nogle har boet længe i byen, mens andre er tilflyttere fra nærliggende landsbyer. Samtidig er jainismen inddelt i en række sekter af ældre eller nyere dato. Sekterne ledes af asketiske guruer på en sådan måde, at helheden kan opfattes enten som et religiøst organiseret samfund eller som en religion, der er direkte afledt af samfundet. Banks påviser, at det er de sociale grupperinger, d.v.s. kasterne, der rent faktisk ejer de mange ejendomme (templer, klostre og forsamlingshuse) i Jamnagar, som den religiøse elite lever i og af. Religionens sponsorer har således god snor i sine guruer. Omvendt ville der ikke have været meget tilbage af jain-samfundet, hvis den religiøse superstruktur forsvandt, for jain'er adskiller sig meget lidt fra de omgivende hinduer. Lægfolket og den asketiske elite er således symbiotisk forbundne.

Jain-asketerne må kun rejse til fods, og selv om de går rask til, er de indtil videre blevet i Indien. Jain'er i Afrika og Europa er derfor i højere grad end mange andre emigranter frataget muligheden for at genskabe deres kultur i fuldt omfang. I den anden del af bogen beskriver Banks hvordan jain-samfundet trods denne begrænsning „udkrystalliseres“ i Leicester. Han fokuserer på kasterne og de religiøse begivenheder, som jain'erne efterhånden har erhvervet sig. Fraværet af asketer giver lederne et større råderum, som de har omsat i et mislykket forsøg på at bringe alle jain'er sammen i en „neo-ortodoks“ forening med navnet „Jain Samaj (Europe), Leicester“.

I bogens sidste kapitel søger Banks at perspektivere sine erfaringer med jainismen vis-à-vis buddismen, islam og hinduismen ved at åbne en dialog med Bourdieu, Gellner og Eisenstadt.

I en tid, hvor antropologer ofte udmærker sig med vidtløftige teorier, er Banks næsten klassisk i sin etnografisk deskriptive indgang til sit emne. Han er ydermere udpræget sober på trods af, at han befatter sig med noget så betændt som emigration med det formål at tjene penge. Ved stort set at holde sig indenfor det jainske univers, hvor han villigt lader sig vejlede af sine informanter, opnår han imidlertid - som adskillige antropologer før ham - at